

УДК 94:355.4(470:477)"2014":070.48(73)
DOI: 10.24919/2312-2595.6/48.228532

Олег ПЕТРЕЧКО

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії та спеціальних історичних дисциплін, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Україна, індекс 82100 (o.petrechko@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5535-3730>

Віталій МАСНЕНКО

доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, бульвар Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна, індекс 18000 (masnenko@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7825-3871>

Бібліографічний опис статті: Петречко, О., & Масненко, В. (2021). Початок збройної агресії Росії проти України за матеріалами газети «Нью-Йорк Таймс» (27 лютого – 4 березня 2014). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія Історія*, 6/48, 435–453. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.6/48.228532>.

**ПОЧАТОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ
ЗА МАТЕРІАЛАМИ ГАЗЕТИ «НЬЮ-ЙОРК ТАЙМС»
(27 лютого – 4 березня 2014)¹**

Анотація. Мета дослідження: проаналізувати відображення початкового етапу російської агресії проти України на сторінках газети «Нью-Йорк Таймс». **Методологія дослідження** базується на принципі науковості, а також на використанні за-

© Олег Петречко, Віталій Масненко, 2021

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Національного фонду досліджень України за конкурсним проєктом № 2020.02/0103 «Політика пам'яті та історична свідомість населення на окупованих Росією територіях України (ОРДЛО, АР Крим, Севастополь)».

гальнонаукових методів, зокрема, методів аналізу і синтезу, а також методу контент-аналізу. **Наукова новизна** полягає в тому, що вперше в історіографії було зроблено висновок щодо неісвості російської пропаганди, спрямованої на американське суспільство, у перші дні військової агресії Росії проти України.

Висновки. Газета «Нью-Йорк Таймс», з моменту захоплення військовим російським підрозділом будівлі Верховної Ради Автономної Республіки Крим, приділяла багато уваги російській агресії проти України. За період з 27 лютого до 4 березня кожен номер газети містив матеріали, які безпосередньо висвітлювали російську агресію чи торкалися цієї проблеми опосередковано. Автори матеріалів оперативно висвітлювали поточну ситуацію, а з урахуванням різниці у часі між Україною та США, репортажі в електронній, а подекуди і у друкованій версії газети могли з'являтися того ж календарного дня, що і коментована подія. Події в Україні висвітлювалися доволі повно та об'єктивно, наводилася позиція як української, так і російської сторони, висловлювання мешканців Криму. Спроби російської пропаганди сформуванати негативне ставлення американського суспільства до України та Революції Гідності не мали успіху.

Ключові слова: «Нью-Йорк Таймс»; Україна; Російська збройна агресія; пропаганда.

Oleh PETRECHKO

PhD hab. (History), Professor, Head of the Department of World History and Special Historical Disciplines, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24, Ivan Franko Str., Drohobych, Ukraine, postal code 82100 (o.petrechko@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-5535-3730>

Vitalii MASNENKO

PhD hab. (History), Professor, Head of the Department of History of Ukraine, Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, 81, Shevchenko Boulevard, Cherkasy, Ukraine, postal code 18000 (masnenko@ukr.net)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7825-3871>

To cite this article: Petrechko, O., & Masnenko, V. (2021). Pochatok zbroinoyi ahresii Rosii proty Ukrainy za materialamy hazety «Niu-York Taims» (27 liutoho – 4 bereznia 2014) [The beginning of the Russian armed aggression against Ukraine according to "The New York Times" (February 27 – March 4,

2014)]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya Istorii – Problems of Humanities. History Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 6/48, 435–453. doi: <https://doi.org/10.24919/2312-2595.6/48.228532> [in Ukrainian].

**THE BEGINNING OF THE RUSSIAN ARMED
AGGRESSION AGAINST UKRAINE ACCORDING
TO "THE NEW YORK TIMES"
(February 27 – March 4, 2014)**

Summary. *The purpose of this study is to analyze how the initial stage of the Russian aggression against Ukraine was represented in "The New York Times". The methodology of the study is based on the principles of science, the use of general scientific methods inter alia, the methods of analysis and synthesis, as well as the content analysis method. The scientific novelty lies in the conclusion drawn for the first time in historiography that Russian propaganda aimed at American society in the first days of Russia's military aggression against Ukraine was ineffective.*

The conclusions are as follows. "The New York Times" has paid much attention to the Russian aggression against Ukraine ever since the building of the Supreme Council of the Autonomous Republic of Crimea was seized by a military Russian unit. For the period from February 27 to March 4, each issue of the newspaper contained materials that directly covered the Russian aggression or dealt with this problem indirectly. The authors of the materials promptly covered the current situation of that time, and taking into account the time difference between Ukraine and the United States, reports in the electronic and sometimes in the print version of the newspaper could appear on the same calendar day on which the commented event took place. The events in Ukraine were covered quite fully and objectively, the positions of both the Ukrainian and Russian sides, as well as the statements of the inhabitants of Crimea were cited. Russian propaganda's attempts to shape the negative attitude of American society towards Ukraine and the Revolution of Dignity were unsuccessful.

Key words: "The New York Times"; Ukraine; Russian armed aggression; propaganda.

Постановка проблеми. З часу виникнення людського суспільства кожен індивід перебуває у більш чи менш насиченому

інформаційному просторі. Однак до сьогодні немає однозначного розуміння феномену інформації. Вільям Еспрей стверджує, що «вчені, які займаються інформаційними дослідженнями, доблесно працювали над тим, щоб дати докладне визначення інформації, не дійшовши остаточного консенсусу» (Aspray, 2015, pp. 1–2). Так само не просто дати однозначне визначення для пропаганди, з якою зіштовхується людина, часто-густо цього не зауважуючи, не в змозі «розмежувати пропаганду і звичайну інформацію» (Петречко, 2006, с. 52). Можна погодитися з твердженням, що «Пропаганда і навіть психологічна війна – це давні мистецтва, які відігравали важливу роль у війні задовго до того, як з'явилася необхідна лексика для опису цих дій» (Jansen, 2013, p. 301). Однак поява дефініцій не гарантує одностайності потрактування. Перефразовуючи влучну заувагу Пітера Кенеца (Kenez, 1985, p. 1) – сторони з різним баченням проблеми можуть бути схильні трактувати інформаційну діяльність опонентів як пропаганду. Проведений аналіз прямих ефірів NBC (США), 1+1 (Україна) і Першого каналу (Росія) показав, що NBC і 1+1 найчастіше вживали щодо сепаратистів термін «сепаратисти», в той час як Перший канал – «самооборона» (Roman, Wanta, & Buniak, 2017, p. 368). Все ж природа пропаганди не змінюється з часом. Завдання політичної пропаганди імператора Августа, за якого «вона набула рис державної політики» і вийшла далеко за межі Римської імперії «як географічно, так і хронологічно» (Петречко, 2009, с. 269), суттєво не відрізняються від завдань політичної пропаганди керівництва Росії. Ще у період Першої світової війни відомства Російської імперії, які відповідали за ведення пропаганди, виділяли відповідні кошти на формування позитивного іміджу Росії у США. Уже тоді у фокусі уваги відповідальних за цю справу людей були провідні американські газети. На той час наклад «The New York Times» сягав 318,3 тис. примірників, а один з російських журналістів характеризував її як «помірковано антиросійську» (Объедков, 2015, с. 95–100). Перший номер «New-York Daily Times» побачив світ 18 вересня 1851 р. Виходили ранкові та вечірні випуски, спершу з понеділка до суботи, а згодом – і у неділю. Примірник коштував один цент, а річну передплату можна було оформити за чотири долари (Maverick, 1870, p. 93). Дуже швидко «The New York Times» стала однією з найвпливовіших газет світу і залишається такою

до сьогодні. Позиція газети, з одного боку, суттєво впливала на формування громадської думки у США щодо російської агресії в Україні 2014 р., з іншого, відображала уявлення про російську агресію американців. За публікаціями «The New York Times» та коментарями читачів можна до певної міри простежувати настрої американського суспільства та визначити, наскільки дієвими були зусилля російської пропаганди у перші дні агресії проти України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує, що проблема висвітлення засобами масової інформації США початкового етапу російської агресії проти України недостатньо відображена у сучасній історіографії. Втім уже з'явилися перші дослідження, зокрема, монографія Юрія Офіцинського, у якій проаналізовано перебіг подій російсько-української війни за матеріалами публікацій у газеті «The New York Times» 2013–2017 рр. (Офіцинський, 2018). Крім того, тема побіжно згадується у ширшому контексті російської агресії в Україні. О. Морозова, аналізуючи публікації газет «The New York Times» і «Washington Post» щодо мовних засобів формування образу Росії, робить висновок про те, що «формується різко негативний образ Росії і російського президента» (Морозова, 2014, с. 114). С. Початков констатує, що до «відходу Віктора Януковича зі своєї посади» американська преса відгукувалася про Росію «швидше нейтрально або негативно», а після намітилася тенденція до зростання ворожості (Початков, 2016, с. 303). П. Кошкін провів дослідження образу Росії у західній пресі з 2014 до 2019 р., встановивши, що попередні стереотипи про Росію зміцнювалися, позаяк «Москва у багатьох випадках давала журналістам привід для критики, проводячи суперечливу зовнішню та внутрішню політику» (Кошкін, 2019, с. 489). Міркування науковців та экс-політиків щодо збройного конфлікту на Сході України за матеріалами газети «The New York Times» стали предметом статті Юрія Офіцинського, за підрахунками якого, за період з 1 березня 2014 до 11 лютого 2015 р. було опубліковано 365 таких матеріалів (Ofitsynskuu, 2020, р. 231). Окремі аспекти теми знайшли відображення у колективній монографії присвяченій дослідженню стану науково-аналітичного осмислення російсько-українського конфлікту в західному експертному середовищі (Кулик, 2020а),

передовсім у розділі авторства В. Кулика щодо американського науково-експертного дискурсу про конфлікт в Україні (Кулик, 2020b).

Метою запропонованого дослідження є проаналізувати висвітлення початкового етапу російської агресії проти України у найбільш резонансних публікаціях газети «Нью-Йорк Таймс» і відповідну суспільну рефлексію щодо них читацької аудиторії. Під «початковим етапом» російської агресії проти України ми розуміємо період з 27 лютого (захоплення російським військовим підрозділом без розпізнавальних знаків будівлі Верховної Ради Автономної Республіки Крим) до 4 березня (заява президента Путіна про необов'язковість для Росії її зобов'язань у контексті Будапештської угоди).

Виклад основного матеріалу. В історії кожного народу є поворотні моменти, що визначають його ближчу і віддалену перспективу. У новітній історії українського народу такою віхою стала Революція Гідності, яка підтвердила європейську парадигму його розвитку. Європейський вибір України викликав негативну реакцію Кремля, спровокувавши керівництво Росії на непродумані кроки. Згідно з опитуванням Всеросійського центру вивчення громадської думки, проведеному на початку лютого 2014 р., 73 % росіян виступили проти втручання Росії у внутрішньукраїнський конфлікт (наведено за: «Поможет ли Россия украинцам?», 2014, с. 2). Очевидно, громадська думка відображала точку зору, яку пропагували офіційні засоби масової інформації і яка превалювала до тої пори у Кремлі. Проте уже невдовзі російське керівництво вдається до авантюри: 27 лютого 2014 р. російський військовий підрозділ спецпризначинців, без розпізнавальних знаків, захопив будівлю Верховної Ради Автономної Республіки Крим. Початок російської збройної агресії проти України оперативно висвітлювався та коментувався на шпальтах американської преси, зокрема газети «Нью-Йорк Таймс». 27 лютого (електронна версія 26 лютого) було опубліковано репортаж Ендрю Гітінса і Стівена Лі Майерса, у якому, з посиланням на місцевих мешканців говорилося про більшу помітність російської військової техніки на вулицях Криму. На думку кримчан, з якими спілкувалися кореспонденти, це мало б засвідчити не стільки ініціювання Москвою збройного конфлікту, скільки її бажання заявити про свою при-

сутність. На завершення зазначалося, що навіть у Росії мало хто сподівається російського втручання і наводилися слова Голови Ради Федеральних Зборів РФ Валентини Матвієнко: «Такий сценарій – неможливий» (Higgins & Myers, 2014, p. 12). 27 лютого на сайті газети опубліковано матеріал Ендрю Гігінса та Стівена Ерлангера, у якому йшлося про захоплення цього дня озброєними людьми в масках урядових будівель у столиці українського Криму (різниця в часі між Києвом та Нью-Йорком складає сім годин). За словами місцевого мешканця: «Ніхто не знає хто, що і для чого». Наприкінці автори звертали увагу на те, що пан Путін ще не висловився публічно щодо кризи в Україні, але вищі посадовці Росії пообіцяли не втручатися в ці події безпосередньо і закликали Сполучені Штати та Європу зробити те саме (Higgins & Erlanger, 2014). Не лише американським журналістам, але й пересічним мешканцям Криму важко було повірити у те, що Кремль може вдатися до застосування зброї проти України.

28 лютого (електронна версія 27 лютого) було опубліковано матеріал Ендрю Гігінса під заголовком: «Боротьба за владу в Криму підвищує загрозу відокремлення». Автор говорить про схожість подій у Криму з тим, що раніше відбувалося у Абхазії та Південній Осетії. Він наводить слова Володимира Константинова (на той час Голова Верховної ради Криму, що перейшов на бік Росії) про призначення на 25 травня референдуму щодо надання автономії статусу держави, констатує незрозумілість того, про що докладно йдеться. Говорячи про настрої у натовпі, Ендрю Гігінс зазначає, що претензії до влади у Києві повторюють постулати широко представлених у Криму російських державних засобів масової інформації щодо відродження українських націоналістичних сил, «які об'єдналися з нацистами проти радянських сил під час Другої світової війни» (Higgins, 2014a, p. 1). У тому ж номері надрукована коротка стаття Девіда Гершенгорна, у якій автор пробує віднайти ключ до сьогодення Криму у його «закривавленому минулому»: «Історично Крим був роздоріжжям при стихійному русі імперій і був зайнятий чи захоплений греками, гунами, росіянами, візантійцями, турками-османами, татарами Золотої Орди та іншими» (Herszenhorn, 2014, p. 8).

Того ж дня, коли у Києві було уже 5 хвилин першого дня весни, президент Барак Обама у Білому Домі виступив щодо

ситуації в Україні, звернувшись із застереженням до президента Володимира Путіна: «будь-яке військове втручання в Україну буде мати високу ціну» (Обама, 2014). Після цього виступу президента виходить стаття Девіда Гершенгорна, Марка Лендлера та Елісон Смейл під титулом: «Спостерігаючи за військовими пересуваннями в Україні, Обама попереджає Росію» (електронна версія 28 лютого). Автори наголошують, що президент Обама суворо перестеріг Кремль щодо необхідності поважати суверенітет України, намагаючись попередити повномасштабну військову ескалацію, однак визнають, що у нього обмежені можливості відповісти на інтервенцію. Зазначається, що американські посадовці вважають незвичну активність гелікоптерів над Кримом свідченням військового втручання, але застерігають, що вони не знають мотивів та масштабів операції росіян. Далі наводяться слова постійного представника Росії в ООН Віталія Чуркіна: «Ми маємо домовленість з Україною про присутність російського Чорноморського флоту і діємо на підставі цієї угоди» (Herszenhorn, Landler, & Smale, 2014, p. 1). За два дні секція коментарів до цієї статті поповнилася 543 дописами. Поряд із глибокими роздумами над ситуацією трапляються і відверті прояви кремлівської пропаганди, які можуть бути як відображенням думки конкретного читача «Нью-Йорк Таймс», так і результатом діяльності «фабрики тролів» з Ольгіна. Такі коментарі згодом охоче цитують російські засоби масової інформації. У тому ж номері було опубліковано матеріал Стівена Лі Майєрса (електронна версія 28 лютого), присвячений пресконференції Віктора Януковича, яка була проведена 28 лютого у Ростові-на-Дону. Стисло передавши суть сказаного експрезидентом, автор зазначає, що стратегія пана Путіна, який ще не зробив публічних заяв щодо кризи в Україні, залишається незрозумілою (Myers, 2014, p. 7).

Заперечуючи причетність до подій у Криму російської армії, Кремль намагається надати хоча б видимість легітимності можливій у ближчому часі широкомасштабній інтервенції. Оскільки у рамках міжнародного права жодних підстав для порушення чинних на той час міждержавних договорів не було, зокрема «Договору між Україною і Російською Федерацією про українсько-російський державний кордон» (2003) і «Договору про дружбу, співробітництво і партнерство» (1997), обґрунтування «було знай-

дено» у Конституції Росії (пункт «г» частини 1 статті 102 Конституції Російської Федерації). Першого березня 2014 р. В. Путін вносить звернення у Раду Федерації Федеральних Зборів, яка на позачерговому засіданні того ж дня приймає постанову про використання збройних сил Російської Федерації на території України.

Низка присвячених російській агресії в Україні матеріалів була опублікована другого березня (електронні версії днем раніше). Пітер Бейкер в аналітичному матеріалі «Змусити Росію платити? Це не так просто» («Russia to Pay? Not So Simple», електронна версія – «Making Russia Pay? It's Not So Simple») стверджує, що Сполучені Штати мають небагато прийнятних варіантів змусити Росію заплатити: «Росія, коли вважає, що на карту поставлені її інтереси, готова платити ціну», тому «Пошук потужних важелів, які б вплинули на прийняття рішення паном Путіним, буде викликом для пана Обами та європейських союзників». Пригадавши реакцію США на російсько-грузинську війну 2008 р., автор зазначає, що «Приблизно за рік ізоляція Росії закінчилася» і цитує Фіону Гілл, яка сказала, що російський лідер може просто зачекати: «Час... на його боці» (Baker, 2014a, p. 1). У матеріалі Елісон Смейл та Стівена Ерлангера військова активність та рішення Ради Федерації Федеральних Зборів Росії про використання збройних сил Російської Федерації не лише в Криму, але й по всій Україні, розцінюються як категорична відмова дослухатися до застережень президента Обами. Зазначається, що Білий Дім і Кремль по різному передали зміст телефонної розмови між двома президентами. Наводяться слова заступника Голови Ради Федерації Юрія Воробйова, який стверджував, що попередження пана Обами в п'ятницю стало причиною для Росії діяти: «Я вважаю, що ці слова президента США є прямою загрозою... Він перейшов червону лінію і образив російський народ». Автори констатують продовження пропагандистської кампанії Росії, зокрема звертають увагу на твердження про втечу до Росії у січні та лютому 675 000 українців (Smale & Erlanger, 2014, p. 1). За два дні у рубрику коментарів електронної версії статті надійшло 1124 дописи, переважна більшість з яких відкидала тези кремлівської пропаганди. Заяву про хвилю біженців з України зробив губернатор Белгородської області Євгеній Савченко. Ця інформація спонукала до відрядження в область журналістки журналу «Огонёк» Наталії Радулової, яка

повністю спростувала цю тезу у своєму репортажі (Радулова, 2014, с. 24–25). У матеріалі Ендрю Гігінса констатується, що після тривалих заперечень причетності до драматичних подій в українському Криму, у суботу (1 березня; у первісному варіанті електронної версії, згодом виправленому, говорилося «у п'ятницю», тобто 28 лютого) Росія зняла маску, щоб «відкрито продемонструвати свою рішучість захопити контроль», російська інтервенція розцінюється як «майже досконале повторення московських втручань доби "холодної війни" в Угорщині в 1956 році, Чехословаччині в 1968 році та Афганістані в 1979 році» (Higgins, 2014b, p. 15). Стівен Ерлангер та Ендрю Крамер пишуть, що Україна виявилася не готовою протистояти російським військовим у Криму (Erlanger & Kramer, 2014, p. 13). У іншому матеріалі Стівен Ерлангер говорить про потужне випробування територіальної цілісності України, яке є серйозним викликом для українського уряду з огляду на те, що тепер президент Путін не приховує наміру вступити у військове протистояння за контроль над Кримом (Erlanger, 2014, p. 14).

Щоб виправдати агресію проти суверенної держави, було використано усі можливості російської дипломатії та політичної пропаганди. Значні зусилля були спрямовані на досягнення порозуміння з керівництвом провідних країн Заходу та обґрунтування своєї агресії як вимушеної. Уже другого березня відбулися телефонні розмови президента Путіна з президентом США Бараком Обамою, президентом Франції Франсуа Олландом, Генеральним секретарем ООН Пан Гі Муном, Федеральним канцлером Німеччини Ангелою Меркель; четвертого березня – з Головою КНР Сі Цзіньпіном і прем'єр-міністром Туреччини Реджепом Тайіпом Ердоганом; п'ятого березня – знову з канцлером Ангелою Меркель, а сьомого березня знову з президентом Бараком Обамою (Официальные сетевые ресурсы Президента России). Зокрема, у телефонній розмові з президентом Бараком Обамою від другого березня, очільник Росії переконував співрозмовника у наявності реальних загроз життю та здоров'ю громадян Росії і численних «співвітчизників», що перебувають на території України і декларував право Росії захищати свої інтереси і «російськомовне населення» («Телефонный разговор», 2014a). Однак аргументи Кремля за межами Росії розуміння здебільшого не знаходили. Як зазначав

І. Лебедєв: «Переконали Вашингтон у необхідності термінових заходів щодо захисту російськомовного населення у Криму... не вдалося» (Лебедєв, 2014, с. 22). Навіть тон повідомлення на сайті президента Росії про другу телефонну розмову з президентом США суттєво відрізняється: «Упродовж дискусії з'ясувалися відмінності у підходах і оцінках причин виникнення нинішньої кризи та поточного стану справ» («Телефонный разговор», 2014b).

Третього березня (електронна версія першого березня) «Нью-Йорк Таймс» публікує матеріал Чарльза Кінга. Автор зазначає, що військова операція Росії в Криму не санкціонована жодним міжнародним органом, є безстроковою і схваленою лише російським парламентом. Він звертає увагу на те, що у 90-хвилинній телефонній розмові з президентом Обамою пан Путін використав нове виправдання нападу своєї країни на сусідню державу: захист інтересів як російських громадян, так і «співвітчизників». Професор Кінг проводить паралель з претензіями царської Росії на право захищати інтереси православних християн на території Османської імперії і підсумовує, що «пан Путін зробив етнічний націоналізм визначальним елементом зовнішньої політики» (King, 2014b, p. 25). Протягом одного дня електронна версія статті зібрала 98 коментарів, серед яких зрідка трапляються зразки кремлівської пропаганди. Зокрема, один з дописувачів (Dmitry Mikheyev, Moscow) закликає Європу не бути слухняним учасником американської гри (King, 2014a).

Четвертого березня (електронна версія третього березня) Елісон Смейл пише про зростаючу напругу у Криму на тлі чуток про війну (Smale, 2014, p. 6). Стівен Ерлангер і Девід Гершенгорн повідомляють, що понеділок (3 березня) у Криму був відносно спокійним, але російські сили зміцнили свій контроль над ключовими військовими базами та іншими об'єктами півострова, включаючи військово-морські бази та прикордонні застави, і посилили тиск на українських чиновників, щоб вони заявили про свою лояльність до проросійської влади (Erlanger & Herszenhorn, 2014, p. 7). Зазначена інформація вже згадувалася в монографії Ю. Офіцинського (Офіцинський, 2018, с. 133). Ендрю Рот вважає, що події останніх днів у великих українських містах засвідчують високий рівень їх координації з Москвою, відповідають схемі, застосованій Кремлем у Криму, коли російські громадяни «про-

вокують акції протесту з боку прихильних до Москви українців, допомагаючи створити привід для більш широкого втручання, якщо пан Путін вирішить зайти аж так далеко», а російські державні канали охоче поширюють кадри, на яких російський прапор піднімається по всій Україні (Roth, 2014, р. 1). Пітер Бейкер зазначає, що у відповідь на дії Росії, європейські лідери у понеділок (3 березня) заявили про обмеження щодо Росії, але дали зрозуміти, що поки що не готові йти, з точки зору економічних обмежень, так далеко як США (Baker, 2014b, р. 1).

В умовах загострення міжнародної ситуації, 4 березня, було організовано зустріч президента Росії із журналістами. Пан Путін, серед іншого, намагався обґрунтувати небов'язковість для Росії її зобов'язань у контексті Будапештської угоди, бо в Україні, буцімто, виникає нова держава, з якою і щодо якої Росія жодних зобов'язальних документів не підписувала (Путін, 2014). Газета «Нью-Йорк Таймс» відгукнулася на цю подію репортажем у електронній версії, у якому констатувала небагатослівність пана Путіна щодо стратегічного бачення дій Росії і майже повну відмінність висловленої ним версії подій з думкою більшості чиновників у Європі та США (Myers, Barry, & Cowell, 2014).

Висновки. Підбиваючи підсумки, зазначимо, що газета «Нью-Йорк Таймс» з моменту захоплення збройним російським підрозділом будівлі Верховної Ради Автономної Республіки Крим приділяла багато уваги російській агресії проти України. За період з 27 лютого до 4 березня кожен номер газети містив матеріали, які безпосередньо висвітлювали російську агресію чи торкалися цієї проблеми опосередковано. Автори публікацій оперативно висвітлювали поточну ситуацію, а з урахуванням різниці у часі між Україною та США, репортажі в електронній, а подекуди і у друкованій версії газети могли з'являтися того ж календарного дня, що і коментована подія. Ситуація в Україні висвітлювалася доволі повно та об'єктивно, наводилася позиція як української, так і російської сторони, висловлювання мешканців Криму. Матеріали газети «Нью-Йорк Таймс» щодо початку російської агресії проти України та коментарі читачів до електронних версій статей за-свідчують, що спроби російської пропаганди сформувати негативне ставлення американського суспільства до України та Революції Гідності не мали успіху.

Перспективним напрямком подальшого дослідження теми може стати проблема висвітлення російської агресії проти України у засобах масової інформації Великої Британії.

Джерела та література

- Кулик, В.** (Ред.). (2020а). *Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових і експертно-аналітичних працях*. Київ: ППЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України.
- Кулик, В.** (2020б). Неодностайна підтримка: американський науково-експертний дискурс про конфлікт в Україні й довкола України. В В. Кулик (Ред.), *Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових і експертно-аналітичних працях* (с. 11–48). Київ: ППЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України.
- Кошкин, П.Г.** (2019). Формирование нового образа России в прессе Запада с 2014 по 2019 г. *Вестник Санкт-Петербургского университета. Международные отношения*, 12 (4), 477–499. Взято с <https://doi.org/10.21638/11701/spbu06.2019.406>.
- Лебедев, И.** (2014, 9/10 марта). Холодный фронт: Российско-американские отношения резко обострились. *Огонёк* (с. 22–23).
- Морозова, О.В.** (2014). Формирование образа России в условиях политической напряжённости (на материале американской прессы). *Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия Филология. Журналистика*, 14 (4), 110–114.
- Объедков, И.В.** (2015). Русская военная пропаганда в США в годы первой мировой войны. *Вопросы истории*, 3, 91–109. *Официальные сетевые ресурсы Президента России*: сайт. (б.г.). Взято с <http://kremlin.ru/events/president/news>.
- Офіцинський, Ю.** (2018). *Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013–2017 років)*. Ужгород: РІК-У.
- Петречко, О.М.** (2006). Політична пропаганда у ранній Римській імперії (від Августа до Северів). *Дрогобицький краєзнавчий збірник*, X, 52–63.
- Петречко, О.М.** (2009). *Суспільно-політичний розвиток Римської імперії в I – на поч. III ст. н. е.: від «відновленої» Республіки до сенатської монархії*. Видавничий центр ЛНУ.
- Поможет ли Россия украинцам? (2014, 26 февраля – 4 марта). *Аргументы и факты*, 9, с. 2.
- Початков, С.А.** (2016). Влияние украинского кризиса 2014 года на образ России в прессе США. *Журналистика России в условиях перехода к информационному обществу*: сб. научных ст. (с. 299–304).

- Путин, В.** (2014, 4 марта). *Владимир Путин ответил на вопросы журналистов о ситуации на Украине*. Взято с <http://kremlin.ru/events/president/news/20366>.
- Радупова, Н.** (2014, 9/10 марта). Меж Батькивщиной и Родиной. «Огонек» поискал украинских беженцев под Белгородом. *Огонёк* (с. 24–25). *Телефонный разговор с Президентом США Бараком Обамой*: сайт. (2014а, 2 марта). Взято с <http://kremlin.ru/events/president/news/20355>.
- Телефонный разговор с Президентом США Бараком Обамой*: сайт. (2014б, 7 марта). Взято с <http://kremlin.ru/events/president/news/20395>.
- Aspray, W.** (2015). The many histories of information. *Information & Culture*, 50 (1), 1–23.
- Baker, P.** (2014а, March 2). Russia to Pay? Not So Simple. *The New York Times*, A, p. 1.
- Baker, P.** (2014б, March 4). Top Russians Face Sanctions by U.S. for Crimea Crisis. *The New York Times*, A, p. 1.
- Erlanger, S.** (2014, March 2). After Initial Triumph, Ukraine's Leaders Face Battle for Credibility. *The New York Times*, A, p. 14.
- Erlanger, S., & Herszenhorn, D.M.** (2014, March 4). Kiev Cites Campaign of Pressure by Russia. *The New York Times*, A, p. 7.
- Erlanger, S., & Kramer, A.E.** (2014, March 2). Ukraine Finds Its Forces Are Ill Equipped to Take Crimea Back From Russia. *The New York Times*, A, p. 13.
- Herszenhorn, D.M.** (2014, February 28). Crimea's Bloody Past Is a Key to Its Present. *The New York Times*, A, p. 8.
- Herszenhorn, D.M., Landler, M., & Smale, A.** (2014, March 1). With Military Moves Seen in Ukraine, Obama Warns Russia. *The New York Times*, A, p. 1.
- Higgins, A.** (2014а, February 28). Grab for Power in Crimea Raises Secession Threat. *The New York Times*, A, p. 1.
- Higgins, A.** (2014б, March 2). Amid More Signs of Russian Force in Crimea. Delight Mixes With Dismay. *The New York Times*, A, p. 15.
- Higgins, A., & Myers, S.L.** (2014, February 27). As Putin Orders Drills in Crimea, Protesters' Clash Shows Region's Divide. *The New York Times*, A, p. 12.
- Higgins, A., & Erlanger, S.** (2014, February 27). Gunmen seize government buildings in Crimea. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2014/02/28/world/europe/crimea-ukraine.html>.
- Jaitner, M., & Geers, K.** (2015). Russian information warfare: Lessons from Ukraine. *Cyber war in perspective: Russian aggression against Ukraine* (pp. 87–94).

- Jansen, S.C.** (2013). The World's Greatest Adventure in Advertising. *The Oxford Handbook of Propaganda Studies* (pp. 301–325).
- Kenez, P.** (1985). *The birth of the propaganda state: Soviet methods of mass mobilization, 1917–1929*. Cambridge University Press.
- King, C.** (2014a, March 1). Crimea, the Tinderbox. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2014/03/03/opinion/crimea-the-tinderbox.html#commentsContainer>.
- King, C.** (2014b, March 3). Crimea, the Tinderbox. *The New York Times*, A, p. 25.
- Maverick, A.** (1870). *Henry J. Raymond and the New York press, for thirty years: progress of American journalism from 1840 to 1870*. Hartford, Conn.: A.S. Hale.
- Myers, S.L.** (2014, March 1). Ukrainian Ex-President Speaks Out From Russia. *The New York Times*, A, p. 7.
- Myers, S.L., Barry, E., & Cowell, A.** (2014, March 4). Assailing US and Kiev, Putin keeps open option of force. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2014/03/05/world/europe/ukraine.html>.
- Mejias, U.A., & Vokuev, N.E.** (2017). Disinformation and the media: the case of Russia and Ukraine. *Media, culture & society*, 39 (7), 1027–1042. doi: <https://doi.org/10.1177/0163443716686672>.
- Obama, B.** (2014, March 28). *Remarks on the Situation in Ukraine*. Retrieved from <https://www.govinfo.gov/content/pkg/DCPD-201400125/pdf/DCPD-201400125.pdf>.
- Ofitsynskyy, Yu.** (2020). The Estimation of the War in Donbas by Scientists and Former Politicians on the Pages of the Newspaper The New York Times (March 1, 2014 – February 11, 2015). *Skhidnoievropeiskyi istorychnyi visnyk*, 15, 230–244. doi: 10.24919/2519-058x.15.204977.
- Roman, N., Wanta, W., & Buniak, I.** (2017). Information wars: Eastern Ukraine military conflict coverage in the Russian, Ukrainian and US newscasts. *International Communication Gazette*, 79 (4), 357–378.
- Roth, A.** (2014, March 4). From Russia, 'Tourists' Stir the Protests. *The New York Times*, A, p. 1.
- Smale, A.** (2014, March 4). Frayed Nerves in Crimea as Rumors of War Spread. *The New York Times*, A, p. 6.
- Smale, A., & Erlanger, S.** (2014, March 2). Ukraine mobilizes reserve troops, threatening war. *The New York Times*, A, p. 1.

References

- Kulyk, V.** (Ed.). (2020a). *Interpretatsii rosiisko-ukrainskoho konfliktu v zakhidnykh naukovykh i ekspertno-analitychnykh pratsiakh [Interpretations*

of the Russian-Ukrainian conflict in Western scientific and expert-analytical works]. Kyiv: IPIEND named after I.F. Kuras NAS of Ukraine [in Ukrainian].

- Kulyk, V.** (2020b). Neodnostaina pidtrymka: amerykanski naukovo-ekspertnyi dyskurs pro konflikt v Ukraini y dovkola Ukrainy [Heterogeneous support: American scientific-expert discourse on the conflict in and around Ukraine]. In V. Kulyk (Ed.), *Interpretatsii rosiisko-ukrainskoho konfliktu v zakhidnykh naukovykh i ekspertno-analitychnykh pratsiakh – Interpretations of the Russian-Ukrainian conflict in Western scientific and expert-analytical works* (pp. 11–48). Kyiv: IPIEND named after I.F. Kuras NAS of Ukraine [in Ukrainian].
- Koshkin, P.G.** (2019). Formirovanie novogo obraza Rossii v presse Zapada s 2014 po 2019 g. [The creation of Russia's new image in the Western press between 2014 and 2019]. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Mezhdunarodnye otnosheniya – Vestnik of Saint Petersburg University. International Relations*, 12 (4), 477–499. doi: <https://doi.org/10.21638/11701/spbu06.2019.406> [in Russian].
- Lebedev, I.** (2014, March 9/10). Kholodnyy front: Rossiysko-amerikanskie otnosheniya rezko obostrilis [Cold front: Russian-American relations have deteriorated sharply]. *Ogonyok – Ogoniok* (pp. 22–23) [in Russian].
- Morozova, O.V.** (2014). Formirovanie obraza Rossii v usloviyakh politicheskoy napryazhyonnosti (na materiale amerikanskoy pressy) [Creating the Image of Russia in Political tension Conditions (Based on American Press)]. *Izvestiya Saratovskogo universiteta. Novaya seriya. Seriya Filologiya. Zhurnalistika – Izvestiya of Saratov University. New Series. Series: Philology. Journalism*, 14 (4), 110–114 [in Russian].
- Obedkov, I.V.** (2015). Russkaya voennaya propaganda v SShA v gody pervoy mirovoy voyny [Russian military propaganda in the United States during the First World War]. *Voprosy istorii – Questions of History*, 3, 91–109 [in Russian].
- Ofitsialnye setevye resursy Prezidenta Rossii: sait [Official network resources of the President of Russia: website]*. Retrieved from <http://kremlin.ru/events/president/news> [in Russian].
- Ofitsynskiy, Yu.** (2018). *Suchasna rosiisko-ukrainska viina (za materialamy hazety «The New York Times» 2013–2017 rokiv) [The Modern Russian-Ukrainian War (Based on the Materials of the Newspaper "The New York Times" 2013–2017)]*. Uzhhorod: RikU [in Ukrainian].
- Petrchko, O.M.** (2006). Politychna propahanda u rannii Rymskii imperii (vid Avhusta do Severiv) [Political propaganda of Early Roman Empire (from Augustus to the Severan dynasty)]. *Drohobyt'skyi kraieznavchyyi zbirnyk – Drohobych Regional Studies*, X, 52–63 [in Ukrainian].

- Petrenchko, O.** (2009). *Suspilno-politychnyi rozvytok Rymaskoi Imperii v I – na poch. III st. n. e.: vid «vidnovlenoi» Respubliky do senatskoi monarkhii* [Socio-political development of the Roman Empire in the first century – at the beginning of the third century A.D.: from "restored" Republic to the Senate monarchy]. Lviv: vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Pomozhet li Rossiya ukrainsam? [Will Russia help the Ukrainians?]. (2014, February 26 – March 4). *Argumenty i fakty – Arguments and Facts*, 9, p. 2 [in Russian].
- Pochatkov, S.A.** (2016). Vliyanie ukrainskogo krizisa 2014 goda na obraz Rossii v presse SShA [The impact of the 2014 Ukrainian crisis on the image of Russia in the US press]. *Zhurnalistika Rossii v usloviyakh perekhoda k informatsionnomu obshchestvu – Journalism in Russia in the context of the transition to the information society* (pp. 299–304) [in Russian].
- Putin, V.** (2014, March 4). *Vladimir Putin otvetil na voprosy zhurnalistov o situatsii na Ukraine* [Vladimir Putin answered journalists' questions about the situation in Ukraine]. Retrieved from <http://kremlin.ru/events/president/news/20366> [in Russian].
- Radulova, N.** (2014, March 9/10). Mezhd Batkivshchinoy i Rodinoy. «Ogonyok» poiskal ukrainskikh bezhentshev pod Belgorodom [Between Fatherland and Motherland. "Ogoniok" searched for Ukrainian refugees near Belgorod]. *Ogonyok – Ogoniok* (pp. 24–25) [in Russian].
- Telefonnyy rozhovor s Prezidentom SShA Barakom Obamoy: sait* [Telephone conversation with USA President Barack Obama: website]. (2014a, March 2). Retrieved from <http://kremlin.ru/events/president/news/20355> [in Russian].
- Telefonnyy rozhovor s Prezidentom SShA Barakom Obamoy: sait* [Telephone conversation with USA President Barack Obama: website]. (2014b, March 7). Retrieved from <http://kremlin.ru/events/president/news/20355> [in Russian].
- Aspray, W.** (2015). The many histories of information. *Information & Culture*, 50 (1), 1–23.
- Baker, P.** (2014a, March 2). Russia to Pay? Not So Simple. *The New York Times*, A, p. 1.
- Baker, P.** (2014b, March 4). Top Russians Face Sanctions by U.S. for Crimea Crisis. *The New York Times*, A, p. 1.
- Erlanger, S.** (2014, March 2). After Initial Triumph, Ukraine's Leaders Face Battle for Credibility. *The New York Times*, A, p. 14.
- Erlanger, S., & Herszenhorn, D.M.** (2014, March 4). Kiev Cites Campaign of Pressure by Russia. *The New York Times*, A, p. 7.

- Erlanger, S., & Kramer, A.E.** (2014, March 2). Ukraine Finds Its Forces Are Ill Equipped to Take Crimea Back From Russia. *The New York Times*, A, p. 13.
- Herszenhorn, D.M.** (2014, February 28). Crimea's Bloody Past Is a Key to Its Present. *The New York Times*, A, p. 8.
- Herszenhorn, D.M., Landler, M., & Smale, A.** (2014, March 1). With Military Moves Seen in Ukraine, Obama Warns Russia. *The New York Times*, A, p. 1.
- Higgins, A.** (2014a, February 28). Grab for Power in Crimea Raises Secession Threat. *The New York Times*, A, p. 1.
- Higgins, A.** (2014b, March 2). Amid More Signs of Russian Force in Crimea. Delight Mixes With Dismay. *The New York Times*, A, p. 15.
- Higgins, A., & Myers, S.L.** (2014, February 27). As Putin Orders Drills in Crimea, Protesters' Clash Shows Region's Divide. *The New York Times*, A, p. 12.
- Higgins, A., & Erlanger, S.** (2014, February 27). Gunmen seize government buildings in Crimea. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2014/02/28/world/europe/crimea-ukraine.html>.
- Jaitner, M., & Geers, K.** (2015). Russian information warfare: Lessons from Ukraine. *Cyber war in perspective: Russian aggression against Ukraine* (pp. 87–94).
- Jansen, S.C.** (2013). The World's Greatest Adventure in Advertising. *The Oxford Handbook of Propaganda Studies* (pp. 301–325).
- Kenez, P.** (1985). *The birth of the propaganda state: Soviet methods of mass mobilization, 1917–1929*. Cambridge University Press.
- King, C.** (2014a, March 1). Crimea, the Tinderbox. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2014/03/03/opinion/crimea-the-tinderbox.html#commentsContainer>.
- King, C.** (2014b, March 3). Crimea, the Tinderbox. *The New York Times*, A, p. 25.
- Maverick, A.** (1870). *Henry J. Raymond and the New York press, for thirty years: progress of American journalism from 1840 to 1870*. Hartford, Conn.: A.S. Hale.
- Myers, S.L.** (2014, March 1). Ukrainian Ex-President Speaks Out From Russia. *The New York Times*, A, p. 7.
- Myers, S.L., Barry, E., & Cowell, A.** (2014, March 4). Assailing US and Kiev, Putin keeps open option of force. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com/2014/03/05/world/europe/ukraine.html>.
- Mejjias, U.A., & Vokuev, N.E.** (2017). Disinformation and the media: the case of Russia and Ukraine. *Media, culture & society*, 39 (7), 1027–1042. doi: <https://doi.org/10.1177/0163443716686672>.

- Obama, B.** (2014, March 28). *Remarks on the Situation in Ukraine*. Retrieved from <https://www.govinfo.gov/content/pkg/DCPD-201400125/pdf/DCPD-201400125.pdf>.
- Ofitsynskyy, Yu.** (2020). The Estimation of the War in Donbas by Scientists and Former Politicians on the Pages of the Newspaper The New York Times (March 1, 2014 – February 11, 2015). *Skhidnoievropeiskyi Istorychnyi Visnyk – East European Historical Bulletin*, 15, 230–244. doi: 10.24919/2519-058x.15.204977.
- Roman, N., Wanta, W., & Buniak, I.** (2017). Information wars: Eastern Ukraine military conflict coverage in the Russian, Ukrainian and US newscasts. *International Communication Gazette*, 79 (4), 357–378.
- Roth, A.** (2014, March 4). From Russia, ‘Tourists’ Stir the Protests. *The New York Times*, A, p. 1.
- Smale, A.** (2014, March 4). Frayed Nerves in Crimea as Rumors of War Spread. *The New York Times*, A, p. 6.
- Smale, A., & Erlanger, S.** (2014, March 2). Ukraine mobilizes reserve troops, threatening war. *The New York Times*, A, p. 1.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2021 р.